

Evul Mediu occidental

De dr. Hans-Peter Peschke

Ilustrații de Nikolaj Smirnov

Traducere din limba germană de Manuela Camelia Tomuță

Consultant de specialitate pentru ediția română

conf. univ. dr. Ecaterina Lung

Evul Mediu

De ce este Evul Mediu atât de fascinant? 4

Cum arăta Europa în Evul Mediu timpuriu? 5

Măsurarea timpului 5

De ce a fost considerat Evul Mediu clasic o „perioadă de aur” 6

Cum a fost organizată societatea în Evul Mediu? 6

Vasalitatea 6

În ce condiții trăiau oamenii? 8

Lumea ca o tîpsie 8

În ce credeau oamenii? 9

Cronologie 10

Viața în castel

De ce se construiau castele? 13

Cum arătau primele castele? 13

Ce clădiri făceau parte dintr-un castel? 14

Construirea unui castel 14

Cine trăia într-un castel? 15

Ce sărbători avea nobilimea și cum petrecea? 15

Ce tipuri de turniruri existau? 16

Cum se desfășura o vînaătoare? 17

Cum se pregăteau bucatele? 17

Timpul liber și moda

Lupta pentru castel

Viața la țară

În ce condiții trăiau țăranii? 24

Cum arăta viața la țară? 24

Inovațiile agricole 25

Viața la mănăstire

Cum au apărut mănăstirile? 27

Ce probleme aveau mănăstirile? 27

Din ce se compunea o mănăstire? 28

Producerea cărților 28

Cine trăia în mănăstiri? 29

Sănătatea 30

Viața la oraș

Unde și de ce au apărut orașele? 33

Ce drepturi aveau orașele? 34

Cine conducea un oraș? 35

Evreii 35

Cine nu făcea parte din categoria cetățenilor? 36

Cum arătau orașele? 36

Catedralele 37

Cum erau construite casele dintr-un oraș? 38

Pedepsele 39

Cum trăiau și munceau meșteșugarii? 40

Ce se întâmpla la piață? 41

Cum erau educați tinerii la oraș? 42

Scrisoarea de schimb 43

Călătoriile 44

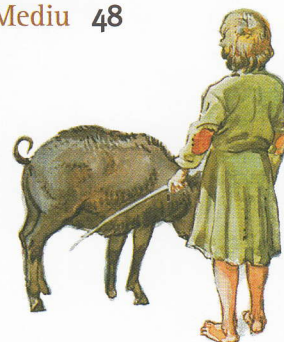
Trecerea la o epocă nouă

Cum s-a încheiat Evul Mediu? 46

Ce modificări au dus la apariția unei epoci noi? 47

Un fel de mâncare din Evul Mediu 48

Indice 48

De ce este Evul Mediu atât de fascinant?

Cavaleri viteji care luptau pentru a obține o favoare de la doamnele nobile, cetăți care asigurau protecția celor dinăuntru și catedrale mărețe, turniruri minunate, dar în același timp și mizerie, foamete și epidemii îngrozitoare – Evul Mediu occidental a avut numeroase fațete. Este impregnat de contradicții și poate tocmai de aceea pentru foarte mulți oameni această perioadă reprezintă una dintre cele mai fascinante epoci ale istoriei omenirii.

O problemă controversată e când anume putem considera că a început Evul Mediu în Apusul Europei. Unii istorici afirmă că Evul Mediu a apărut la dispariția Imperiului Roman de Apus, cucerit în perioada migrației popoarelor în secolele al

IV-lea și al V-lea. Se extinde pe aproximativ 1 000 de ani: de la 500 până la 1500. Pentru alți istorici, începe doar odată cu Carol cel Mare, care a fost încoronat în anul 800, fiind primul împărat din Evul Mediu. Începând cu Carol cel Mare s-a format o societate strict organizată, în care fiecare om își avea locul lui bine definit. Nobilii și biserica stăpâneau asupra țăranilor și a orașenilor.

Fața Europei s-a schimbat pe parcursul Evului Mediu. Suprafețe mari de pădure au fost transformate în câmpii, populația a crescut, au apărut orașele, iar oamenii practicau un comerț intens. Invențiile și descoperirile au schimbat lumea. Trecerea la o epocă nouă s-a făcut treptat, printr-un proces care a durat secole. Există o dată simbolică pentru sfârșitul Evului Mediu occidental: descoperirea Americii în 1492, care deschide europenilor noi orizonturi.

În acest desen dintr-o carte din secolul al XV-lea se poate vedea un nobil la vânătoare cu șoimi. Nivelul înalt la care trăia se poate observa din straiile bogat împodobite ale oamenilor și ale cailor, din culorile puternice. Un hăițaș merge pe jos în fața convoiului, îmbrăcăminte a lui fiind simplă și cenușie.

NOȚIUNEA DE EV MEDIU

a fost inventată de savanții din secolele XV-XVI. Ei înțelegeau prin aceasta perioada dintre Antichitate, care era caracterizată de marea cultură a grecilor și a romanilor, și Renaștere, când știința și cultura Antichității au renăscut. De aceea au și numit-o „ev mediu”, adică o perioadă intermediară, o epocă de declin și decădere a educației și culturii. Mult mai târziu noțiunea și-a pierdut conotația negativă.

Cum arăta Europa în Evul Mediu timpuriu?

Evul Mediu timpuriu, respectiv până în jurul anului 1000 d.Hr., a fost perioada migrațiilor. Numeroase războaie au pustiit teritoriile întinse, orașele romane erau acum depopulate. Oamenii s-au retras la țară, în sate și cătune izolate, unde trăiau sub imperiul permanent al fricii năvălirilor arabilor, vikingilor, ungurilor și ale triburilor slave, care în timpul invaziilor prădau totul și incendiau așezările. Acum au apărut primele cetăți – ca simbol al puterii, dar și ca punct de retragere, de refugiu pentru populație. Nobilii și mănăstirile erau apărătorii celor de la sate, care erau nevoiți să presteze zile de clacă.

Peisajul se deosebea considerabil de cel de astăzi. Pe teritoriul Imperiului Roman existau deja numeroase câmpuri cultivate, orașe și drumuri. În Italia erau numeroase vii, ogoare dar și o rețea de drumuri, care legau localitățile de târguri. Așa era și

Iarna era o perioadă grea atât pentru oameni, cât și pentru animale. Primăvara, când animalele puteau merge din nou la pășune, oamenii se trezeau și ei la viață.

în Franța de astăzi, de-a lungul Rinului și la sud de Dunăre, unde încă din perioada romanilor apăruseră orașe cum ar fi Mainz, Augsburg și Regensburg. La nord de Alpi se întindea pădurea, uriașă, de nepătruns, fără nici o potecă.

MĂSURAREA TIMPULUI

În Evul Mediu viața era puternic influențată de natură. Modul nostru de a măsura cu mare exactitate timpul era pe atunci necunoscut. Cei mai mulți nu știau în ce an trăiau și probabil nu-și cunoșteau nici data nașterii. Alternanța anotimpurilor și schimbarea zilei cu noaptea determinau ritmul vieții lor. Ziua începea la răsăritul soarelui și se sfârșea odată cu apusul soarelui. Se muncea atâta timp cât era lumină, deoarece nopțile erau foarte întunecoase, iar lumânările din seu sau din ceară dădeau puțină lumină. Aceasta

facea ca ziua de lucru să fie vara considerabil mai lungă decât iarna. Momentele zilei erau stabilite în funcție de poziția soarelui și de dangățul clopotelor de la biserică.

Numai pentru călugării din biserici și de la mănăstiri era importantă măsurarea exactă a timpului: trebuia ca rugăciunile să fie spuse din 3 în 3 ore, iar ritmul trebuia respectat. Pentru a măsura timpul, călugării foloseau „ceasuri” simple, și anume lumânări care ardeau o anumită perioadă de timp, ceasuri solare sau cu apă și clepsidre (stânga).

În Evul Mediu, războiul era omniprezent. Această miniatură franceză din secolul al XV-lea ne prezintă asediarea unui oraș.

În această „mare de pădure“ se formau treptat-treptat insule de civilizație. Triburile germanice, sedentarizate, au început defrișarea, deseori sub conducerea unor călugări. Așa au apărut satele și orașele, între pășuni și câmpii, înconjurate de înălțimi împădurite, respectiv peisajul care ne este nouă cunoscut astăzi în Europa Centrală.

Între anii 1000 și 1300, Europa a cunoscut o perioadă de înflorire. Sunt defrișate din ce în ce mai multe teritorii, care se

De ce a fost considerat Evul Mediu clasic o „perioadă de aur“?

urbanizează. Inovațiile din agricultură, cum ar fi plugul și asolamentul trienal pe un teren arabil, au făcut recoltele să crească. Țăranii au obținut recolte din ce în ce mai mari, ceea ce a făcut ca din surplusul pe care îl aveau să poată hrăni și populația de la oraș, aflată în creștere. Apar tot mai multe orașe, care devin puncte nodale pentru comerț și pentru meșteșugari, din mâna cărora ies produse mai fine și mai complicate

față de cele de la țară. La această permanentă dezvoltare contribuie și faptul că, de la începutul acestei epoci, au încetat atacurile vikingilor, ale arabilor și ale mongolilor. Pe lângă aceasta, în aceste trei secole clima a fost blândă și plăcută. Groenlanda își purta pe bună dreptate numele de „țara verde“. Toate acestea se reflectau în dezvoltarea populației: dacă în anul 1000 trăiau în Europa între 25 și 30 de milioane de oameni, în 1300 numărul lor era între 50–75 de milioane.

Societatea din Evul Mediu era riguros organizată. Fiecare persoană se încadra într-un anumit grup, strat social, căruia îi aparținea, de cele mai multe ori, pe parcursul întregii vieți. Preoții și învățații din Evul Mediu

Cum a fost organizată societatea în Evul Mediu?

Hristos, stăpânul lumii, le înmânează regelui (dreapta) și papei câte o spadă, ca semn al puterii lumești și spirituale.

ÎMPĂRATUL ȘI PAPA

La începutul Evului Mediu, împăratul și papa formau o alianță de interese. Biserica și papa sprijineau dorința de dominare a împăraților, iar aceștia apărau la rândul lor biserica și pe papă împotriva dușmanilor. Mai târziu au început divergențele cu privire la putere. Cine avea dreptul să-i numească pe preoți și episcopi, împăratul sau papa? În această luptă, împăratul dispunea de o armată numeroasă, dar papa avea mijloacele necesare să-l scoată pe împărat în afara legii, adică să-l excomunică, fapt care avea o puternică influență asupra oamenilor.

VASALITATEA

Un element de bază al Evului Mediu îl reprezenta vasalitatea, care s-a dezvoltat în linii principale în timpul lui Carol cel Mare. Pentru a putea conduce și administra imperiul, Carol cel Mare avea nevoie de ajutorul principilor spirituali și laici: episcopi și abați de mănăstiri, duci și conți îi impuneau hotărârile și îi puneau la dispoziție împăratului oameni înarmați pentru campaniile sale. Drept răsplătă pentru serviciile lor, aceștia primeau pământ

împreună cu țăranii care trăiau acolo și deveneau vasali. Acest pământ le era dat în posesie, pe timpul vieții, și se numea „feud“. Principii dădeau, la rândul lor, părți din aceste pământuri unor oameni aflați în slujba lor – adesea unor războinici valoroși, precum cavalerii.

La încheierea unui contract vasalic, vasalul jura credință seniorului său.

„Piramida socială în Evul Mediu”: Nobilimea și biserica stăpâneau asupra țăranilor, care erau obligați să plătească dări. Pentru aceasta, în vremuri de nevoie, le asigurau protecție și îngrijire.

ÎMPĂRATUL, REGELE, DUCELE

Inițial, triburile germanice erau conduse de un duce. Atunci când în cazul unui război se uneau mai multe triburi, acestea alegeau drept conducătorul oștilor pe un „rege”. Principiul alegerii regelui s-a păstrat în Evul Mediu. Principii laici și spirituali alegeau un rege. Acest „rege german” putea fi încoronat de papă la Roma, devenind împăratul „Sfântului Imperiu Roman”. Componența comisiei care îl alegea pe rege se modifica mereu; începând din secolul al XIV-lea erau șapte „principi electori” care aveau misiunea să-l aleagă pe rege.

Nașterea unui copil într-o locuință nobilă de la oraș. Fiecare om făcea parte dintr-o anumită categorie socială. Întreaga lui viață era determinată prin naștere.

au stabilit trei ordine, cu sarcini clar definite: cei care se luptă, cei care se roagă, cei care muncesc.

Nobilii, printre care se numărau și cavalerii, alcătuiau primul ordin. Cu arma în mână, ei aveau grijă de securitatea și ordinea din interior, dar și de apărarea țării împotriva dușmanilor externi. Cel de-al

doilea ordin era reprezentat de cler: preoții, cu papa în frunte. Prin rugăciuni, dar și prin educație, ei se ocupau de mântuirea sufletelor, dar aveau grijă și de cei sărmani și aflați în nevoie. Baza societății era reprezentată de al treilea ordin, alcătuit din 90% din populație. Aici se încadrau în primul rând țăranii, dar și meșteșugarii și meșteșugarii de la orașe. Fiecare pătură socială era structurată pe mai multe niveluri. Există o mare diferență dacă erai rege, conducător de oști sau un simplu cavaler într-o cetate mică, papă, episcop sau un sărman preot de țară. Populația de la țară nu avea practic nici un drept. Chiar și atunci când dorea să se căsătorească, un țăran trebuia să aibă învoirea stăpânului său. Cei de la